

การวิเคราะห์องค์ประกอบพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น: กรณีศึกษา เขตพื้นที่ภาคกลาง*

A Factor Analysis of the Behavior of Responsible citizenship of Lower
Secondary School Students: A Case Study of the Central Region

จิตตรี พละกุล¹ และ เมษา นวลศรี²

Jittree Palakun¹ and Mesa Nuansri²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์องค์ประกอบพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 2) วิเคราะห์ระดับพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 3) เพื่อเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำแนกตาม เพศ และระดับชั้น และ 4) เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 575 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามจำนวน 1 ชุด มีความเที่ยงแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.97 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สถิติเชิงสรุปอ้างอิง ได้แก่ t-test และ F-test ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

^{1,2} อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

* งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ด้านความรู้ ประกอบด้วยตัวแปร จำนวน 19 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 2 ด้านทักษะ ประกอบด้วย ตัวแปรจำนวน 21 ตัวแปร และองค์ประกอบที่ 3 ด้านเจตคติ ประกอบด้วยตัวแปรจำนวน 6 ตัวแปร

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีระดับพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ มีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและศาสนา และมีความเคารพและให้เกียรติผู้อื่นตามลำดับ ส่วนรายการที่พบว่ามีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ การเลือกใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งและความแตกต่างที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

3. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำแนกตามเพศ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน และเมื่อจำแนกตามระดับชั้น พบว่า มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการทดสอบรายคู่ภายหลัง พบว่า มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกัน จำนวน 2 คู่ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

4. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะที่เหมาะสมในการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียน ด้วยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ โดยได้ข้อสรุป 4 ประเด็น ได้แก่ (1) ควรพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบโดยการ บูรณาการกับการเรียนการสอน (2) ควรร่วมมือกับผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องแบบองค์รวม (3) ควรจัดกิจกรรมสนับสนุนส่งเสริมทั้งทางตรงและทางอ้อม และ (4) ควรพัฒนาเครื่องมือวัดความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบที่มีคุณภาพ

คำสำคัญ : การวิเคราะห์องค์ประกอบ, ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ

ABSTRACT

The purposes of this research were to 1) factor analysis of the behavior of responsible citizenship of lower secondary school students 2) analyze a level of the behavior of responsible citizenship of lower secondary school students 3) compare a level of the behavior of responsible citizenship of lower secondary school students by gender and grade level, and 4) suggest the way to develop the behavior of responsible citizenship of lower secondary school students. Samples were 575 lower secondary school students selected by multi-stage random sampling. Research instrument was a 5-point scale with Cronbach's alpha reliability of 0.97. Data were analyzed by descriptive statistics q2w3emethods including frequency, percentage, means, standard deviation and by inferential statistics methods of t-test ,F-test for one – way ANOVA and Exploratory Factor Analysis (EFA). The research findings were as follow:

1. The exploratory factor analysis of behavior of responsible citizenship of lower secondary school students were found to be 3 factors; Knowledge (19 variables), Skills (21 variables) and Attitude (6 variables)

2. Students had the overall behavior of responsible citizenship at a moderate level. When considering each items, the priority of mean from highest to lowest were acting as a good member of the family, participating in maintaining culture and religion and respecting and honoring the seniors respectively. However, selection of appropriate strategies to resolve conflicts and differences that arise in everyday life was the lowest average.

3. The comparison of responsible citizenship score of lower secondary school students was found to be no difference by gender. When classified by grade levels, it showed a different significance at the .05 level, thus testing the pair subsequently found that the average of responsible citizenship score were

difference between two pairs of students' grade level, Grade 7 was higher than grade 8 and grade 9 was higher than grade 8.

4. The recommendations for development of responsible citizenship of lower secondary school students by experts had concluded four issues:

(1) Should develop responsible citizenship by integrating in teaching (2) Should cooperate with parents or related groups holistically (or agents) (3) Should promote activities both directly and indirectly, and (4) Should develop a quality instrument to measure the responsible citizenship.

Keywords : Factor Analysis, Responsible Citizenship

บทนำ

ความเป็นพลเมือง (Citizenship) ถือได้ว่าเป็นคุณลักษณะสำคัญของพลเมือง (Citizen) ซึ่งจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถให้คำจำกัดความได้ว่า “ความเป็นพลเมือง” หมายถึง สถานภาพที่พลเมืองต้องปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของตนเองตามกฎหมายหรือข้อบังคับของรัฐนั้นๆ รวมถึงการได้รับการคุ้มครองและสวัสดิการจากรัฐนั้นๆ จากความหมายดังกล่าวดังกล่าวแสดงให้เห็นได้ว่าถ้าบุคคลใดปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ เช่น การเสียภาษีตามกฎหมาย การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือปฏิบัติตามกฎหมาย ก็อาจเรียกได้ว่า บุคคลนั้นมีความเป็นพลเมืองได้แล้ว หากละเมิดหรือมีความบกพร่องในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศก็อาจจะจะต้องได้รับโทษตามกฎหมาย ดังนั้น ขอบข่ายของความเป็นพลเมืองเพียงเท่านั้นไม่สามารถที่จะขับเคลื่อนประเทศไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้ จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่พบว่า คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบจำเป็นต้องอาศัยคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองเป็นพื้นฐาน ส่วนที่เป็นจุดต่างออกไปนั่นคือความรู้สึก เจตคติ และสิ่งที่แสดงออกถึงความมุ่งมั่น ความตั้งใจ ความรักภาคภูมิใจ และเป็นเจ้าของประเทศ ตลอดจนความรู้สึกเป็นเจ้าของปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม

และพร้อมจะมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นคุณลักษณะที่พึงปรารถนา อยู่ในจิตใจของพลเมืองไม่ได้เกิดขึ้นกับพลเมืองทุกคน (วิชัย ต้นศิริ, 2551; Congress for Kids, 2008; Michigan State University, 2007; Partnership for 21st century skills, 2014; Tisch, 2010) ดังนั้น ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (responsible citizenship) ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาอัตลักษณ์ของประเทศและความตระหนักรู้ของชนในชาติ ซึ่งสามารถนำไปสู่เสถียรภาพและความมั่นคงทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ อันจะนำไปสู่ผลประโยชน์และความสำเร็จร่วมกันของคนทั้งชาติ

สำหรับประเทศไทย พบว่า การปลูกฝังในเรื่องของความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบนั้น มีค่อนข้างน้อย และเมื่อพิจารณาจากหลักสูตรการศึกษาไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งถือได้ว่าเป็นแม่แบบในการหล่อหลอมความเป็นพลเมืองที่ดีให้กับเด็กและเยาวชน พบว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้มีวิชาหน้าที่พลเมืองสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2521 หลังจากนั้น ได้ยุบรวมวิชาหน้าที่พลเมืองให้ไปรวมอยู่กับกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สำหรับหลักสูตรประถมศึกษา สำหรับหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาให้ยุบไปรวมกับกลุ่มสังคมศึกษาดังนั้น วิชาหน้าที่พลเมืองไม่ปรากฏชัดเจนในหลักสูตรการศึกษา ในปัจจุบัน (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555) นอกจากนี้ Fraillon, Schulz, and Ainley (2011) ได้ศึกษาโดยนำข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) จากการประเมินของโครงการ International Civic and Citizenship Education Study 2009 (ICCS 2009) ซึ่งเป็นหนึ่งในโครงการการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ดำเนินการโดยสมาคมระหว่างประเทศเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา มาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองเฉพาะประเทศในภูมิภาคเอเชียที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเปรียบเทียบผลการประเมิน จำนวน 5 ประเทศ ได้แก่ เกาหลีใต้ ฮ่องกง ไทย อินโดนีเซีย และชองกง โดยผลการประเมินพบว่า เยาวชนไทยมีค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับความรู้ด้านความเป็นพลเมืองอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเฉลี่ยทั้ง 5 ประเทศในเอเชีย และต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 38 ประเทศทั่วโลก

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าวทำให้คณะผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องเร่งปรับปรุงและพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบให้เกิดกับนักเรียนไทยเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ เนื่องจากเยาวชนนั้นถือได้ว่าเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไปสู่ความเจริญของกงามเพื่อให้ทัดเทียมกับอารยประเทศ โดยเราจะต้องทำความเข้าใจกับตัวแปรความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบก่อนเป็นลำดับแรก ซึ่งจะต้องทำการวิเคราะห์เพื่อให้รู้ว่าตัวแปรนี้ประกอบด้วยองค์ประกอบและแต่ละองค์ประกอบมีตัวบ่งชี้อะไรบ้าง เพื่อให้ได้สารสนเทศอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเยาวชนไทยต่อไป ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การวิเคราะห์องค์ประกอบพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น: กรณีศึกษาเขตพื้นที่ภาคกลาง” ทั้งนี้ สารสนเทศที่ได้จะเป็นองค์ความรู้ที่นักวิชาการหรือนักการศึกษาสามารถนำไปต่อยอดและพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบให้กับเยาวชนต่อไป อีกทั้งงานวิจัยนี้ยังได้ให้สารสนเทศเกี่ยวกับระดับพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปสู่การวางนโยบาย หรือแผนกลยุทธ์ในระดับต่างๆ ต่อไป

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. องค์ประกอบพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วยองค์ประกอบอะไรบ้าง
2. พฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ในระดับใด
3. ระดับพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีความแตกต่างกันตาม เพศ และระดับชั้น หรือไม่ อย่างไร
4. แนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ห้วงศักระกอบพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำแนกตาม เพศ และระดับชั้น
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำแนกตาม เพศ และระดับชั้น
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในเขตพื้นที่ภาคกลาง (22 จังหวัด) โดยยึดระบบการจัดแบ่งเขตพื้นที่การศึกษา การปกครองที่จัดแบ่งโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 600 คน ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ rule of thumb (Hair, Anderson, Tatham and Black, 1998 อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) ซึ่งกล่าวว่า การกำหนดขนาดตัวอย่างที่ใช้กันมากในการวิจัยตัวแปรพหุ คือ 10 – 20 คนต่อตัวแปรในการวิจัยหนึ่งตัวแปร สำหรับการวิจัยนี้มีตัวแปรจำนวน 40 ตัวแปร ผู้วิจัยเลือกกำหนดขนาดตัวอย่าง 10 คน ต่อ 1 ตัวแปร ถ้าผู้วิจัยยึดตามกฎดังกล่าว ดังนั้นจะต้องใช้ขนาดตัวอย่างขั้นต่ำควรมีอย่างน้อย 400 คน แต่เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม ซึ่งการศึกษากับกลุ่มนักเรียน จะมีอัตราการตอบกลับประมาณร้อยละ 70 (Wiersma, 1991 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวาณิช, 2548) อีกทั้งเพื่อเพิ่มความมั่นใจในเรื่องของ

อัตราการตอบกลับของแบบสอบถาม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงปรับขนาดกลุ่มตัวอย่าง เป็น 600 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi-stage random sampling) เพื่อให้ได้ตามกรอบการสุ่มที่กำหนด

การเก็บและรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยครั้งนี้ ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกรอบการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนดไว้ โดยใช้ระยะเวลาประมาณ 1 เดือน จากการส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนที่เป็นหน่วยสุ่ม จำนวน 600 ชุด ผลปรากฏว่าได้แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ และมีการให้ข้อมูลครบถ้วน จำนวน 575 ฉบับ โดยมีอัตราการตอบกลับคิดเป็นร้อยละ 95.83

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในส่วนนี้ เป็นแบบสอบถามพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 1 ชุด ที่ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้น มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ จำนวน 46 ข้อรายการ ทั้งนี้ มีผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ดังนี้

1. การตรวจสอบคุณภาพด้านความตรง โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ทำการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างนิยามกับข้อรายการ แล้วคำนวณหาค่า Index Item of Congruence : IOC โดยมีเกณฑ์พิจารณาข้อรายการที่มีคุณภาพและใช้ได้ คือ จะต้องมียค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ .50 ขึ้นไป (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2548) ซึ่งจากการวิเคราะห์ พบว่า ทั้งฉบับมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67- 1.00 ซึ่งถือได้ว่าแบบสอบถามมีคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหาทุกข้อ

2. การตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยง โดยค่าความเที่ยงแบบวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค มีค่าเท่ากับ .97 ซึ่งถือว่ามีค่าความเที่ยงในระดับสูง โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา คือ มีค่ามากกว่า .70 ซึ่งเป็นที่ยอมรับในฐานะเกณฑ์ขั้นต่ำสำหรับค่าความเที่ยง (Nunnally, 1967)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for windows สกัดองค์ประกอบ (Factor Extraction) โดยใช้วิธีอัลฟา (Alpha Factor Analysis) และหมุนแกนองค์ประกอบ (Factor Rotation) แบบ Orthogonal โดยใช้วิธีหมุนแกนองค์ประกอบด้วยวิธี Varimax คัดเลือกตัวแปรโดยพิจารณาองค์ประกอบที่มีค่า Eigenvalue มากกว่า 1 เพื่อให้ได้องค์ประกอบที่ชัดเจน และคัดเลือกตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) ของแต่ละตัวแปรที่มากกว่า .30

2. การวิเคราะห์ระดับพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำแนกตาม เพศ โดยใช้สถิติทดสอบที (t- test) จำแนกตามระดับชั้น โดยใช้สถิติทดสอบเอฟ (F-test) ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA)

4. การเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (focus group) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญทางด้านการพัฒนาเยาวชน จำนวน 5 ท่าน แล้วทำการสรุปผลวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis) ของพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของตัวแปร พบว่า ตัวแปรส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง - 0.70 - 0.73 มีค่า Bartlett's Test of

Sphericity เท่ากับ 36373.615 ($p = .000$) แสดงว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้แตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และค่าดัชนี Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) เท่ากับ 0.932 แสดงว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์กันและมีความเหมาะสมที่จะใช้เทคนิควิเคราะห์องค์ประกอบ

จากการศึกษาองค์ประกอบที่สำคัญของพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จากตัวแปร 46 ตัวแปร ตัวแปรทั้งหมดเป็นตัวแปรที่สำคัญขององค์ประกอบ และสามารถแบ่งได้ 3 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านความรู้ ประกอบด้วยตัวแปรจำนวน 19 ตัวแปร โดยเป็นแหล่งของความแปรปรวนร่วมเท่ากับ 14.59 และสามารถอธิบายความผันแปรของพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้ร้อยละ 31.717 โดยมีรายละเอียดดังตาราง 1

ตาราง 1 องค์ประกอบที่ 1 ด้านความรู้ (Knowledge)

ลำดับ ที่	ตัวแปร	น้ำหนัก องค์ประกอบ
1	จดจำองค์ความรู้ กฎหมาย และข้อปฏิบัติทางสังคมได้	.941
2	เข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพตามระบอบประชาธิปไตย	.926
3	เข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างการทำงานของรัฐบาลและองค์กรทางสังคม	.916
4	เข้าใจถึงระบบการเมืองการปกครองของประเทศ	.893
5	เข้าใจเกี่ยวกับระบบดิจิทัลและระบบออนไลน์ต่างๆ	.889
6	วิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นทางการเมืองภายใต้หลักเหตุและผล	.874
7	รู้และเข้าใจถึงผลกระทบจากการแสดงออกทั้งดีและไม่ดี	.872

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ตัวแปร	น้ำหนัก องค์ประกอบ
8	รู้และเข้าใจถึงหลักคุณธรรมและจริยธรรมอันเป็นพื้นฐาน ของการดำรงชีวิต	.941
9	รู้และเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม	.841
10	สามารถปฏิบัติตนอยู่ท่ามกลางสังคมพหุวัฒนธรรมได้	.839
11	ประยุกต์ใช้ความรู้ตามหลักวิชาการเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ได้	.829
12	ตัดสินใจและเลือกปฏิบัติในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่าง สร้างสรรค์	.819
13	ประเมินผลกระทบทางสังคมที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้	.794
14	สามารถเปรียบเทียบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ	.778
15	คิดอย่างมีเหตุผลและอาศัยกระบวนการคิดขั้นสูง	.743
16	รู้และติดตามเหตุการณ์บ้านการเมืองทั้งระดับท้องถิ่น ประเทศ และระดับโลก	.730
17	การเลือกใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง และความแตกต่างที่เกิดขึ้น	.711
18	มีเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองในระดับโรงเรียน	.709
19	เข้าใจในระบบการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน	.609
	Eigenvalue 14.59	
	ร้อยละของความแปรปรวน 31.717	

องค์ประกอบที่ 2 ด้านทักษะ ประกอบด้วยตัวแปรจำนวน 21 ตัวแปร โดยเป็น
แหล่งของความแปรปรวนร่วมเท่ากับ 12.782 และสามารถอธิบายความผันแปรของ
พฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้
ร้อยละ 27.787 โดยมีรายละเอียดดังตาราง 2

ตาราง 2 องค์ประกอบที่ 2 ด้านทักษะ (Skill)

ลำดับ ที่	ตัวแปร	น้ำหนัก องค์ประกอบ
1	สร้างความสัมพันธ์อันดีทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และนานาชาติ	.883
2	ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบ และกติกาทางสังคม	.868
3	มีส่วนร่วมในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	.866
4	มีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและศาสนา	.855
5	การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว	.841
6	การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของโรงเรียน	.826
7	สามารถเลือกใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และสังคมได้	.804
8	สามารถปฏิบัติตนอยู่บนพื้นฐานของหลักคุณธรรม จริยธรรม	.799
9	สามารถปฏิบัติตนเพื่อสังคมโดยถือเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ชีวิตประจำวันโดยอัตโนมัติ	.772
10	สามารถปฏิบัติตนอยู่ท่ามกลางสังคมพหุวัฒนธรรมได้	.770
11	สามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีงามและถ่ายทอดไปยังผู้อื่นได้	.750
12	มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของสังคม	.746
13	ปฏิบัติตามในหลักการ มโนทัศน์ และทฤษฎีทางสังคม	.742
14	ยอมรับและปรับตัวในความแตกต่างทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา	.736
15	มีภาวะผู้นำในการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง แก้ไขปัญหาต่างๆ	.717
16	มีความเสียสละทำงานเพื่อส่วนรวม	.711
17	มีความเคารพและให้เกียรติผู้อื่น	.699

ตาราง 2 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ตัวแปร	น้ำหนัก องค์ประกอบ
18	ยึดมั่นและใช้ชีวิตอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม	.690
19	ใช้งานระบบดิจิทัล ออนไลน์อย่างมีคุณธรรม	.630
20	มีมนุษยสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ชุมชน สังคมภายในและภายนอกประเทศ	.562
21	การเปิดใจกว้างและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	.517
	Eigenvalue 12.782	
	ร้อยละของความแปรปรวน 27.787	

องค์ประกอบที่ 3 ด้านเจตคติ ประกอบด้วยตัวแปรจำนวน 6 ตัว โดยเป็นแหล่งของความแปรปรวนรวมเท่ากับ 5.196 และสามารถอธิบายความผันแปรของพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้ร้อยละ 11.296 โดยมีรายละเอียดดังตาราง 3

ตาราง 3 องค์ประกอบที่ 3 ด้านเจตคติ (Attitude)

ลำดับ ที่	ตัวแปร	น้ำหนัก องค์ประกอบ
1	มีจิตสำนึกต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม	.887
2	เคารพถึงสิทธิและสวัสดิการของผู้อื่น	.839
3	มีความรู้สึกเป็นเจ้าของปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม	.812
4	มีความรู้สึกอยากช่วยเหลือผู้อื่นที่ประสบปัญหาหรือทุกข์ยากกว่า	.801
5	ตระหนักและให้ความสำคัญกับจุดแข็งของผู้อื่น	.775

ตาราง 2 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ตัวแปร	น้ำหนัก องค์ประกอบ
6	มีความเต็มใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับ โรงเรียน	.759
	Eigenvalue 5.196	
	ร้อยละของความแปรปรวน 11.296	

2. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับระดับพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับระดับพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ มีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและศาสนา และ มีความเคารพและให้เกียรติผู้อื่น ตามลำดับ ส่วนรายการที่พบว่า มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ การเลือกใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งและความแตกต่างที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เมื่อจำแนกเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบด้านทักษะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านความรู้ และด้านเจตคติ ตามลำดับ

3. ผลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำแนกตามเพศ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำแนกตามระดับชั้น พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ 0.5 จึงทำการทดสอบรายคู่ภายหลัง พบว่า มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกัน จำนวน 2 คู่ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยมีรายละเอียดดังตาราง 3 - 4

ตาราง 4 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำแนกตามเพศ

ตัวแปร	เพศ	n	M	SD	t	p
ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ	ชาย	234	3.52	.49	.319	.75
	หญิง	341	3.51	.54		

ตาราง 5 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำแนกตามระดับชั้น

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig	ผลการทดสอบรายคู่
ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ						แตกต่างกัน 2 คู่ ได้แก่ ม.1 > ม.2 ม.3 > ม.2
ระหว่างกลุ่ม	5.079	2	2.540	9.655	.000	
ภายในกลุ่ม	150.453	572	.263			
รวม	155.532	574				
Test of Homogeneity of Variances						
Levene Statistic = 15.534, df1 = 2, df2 = 572, sig = .000 ทดสอบรายคู่โดยวิธี Dunnett T3						

4. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะในการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะที่เหมาะสมในการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน โดยได้ข้อสรุป 4 ประเด็น ได้แก่ (1) ควรพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบโดยการบูรณาการกับการเรียนการสอน (2) ควรร่วมมือกับผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องแบบองค์รวม (3) ควรจัดกิจกรรมสนับสนุนส่งเสริมทั้งทางตรงและทางอ้อม และ (4) ควรพัฒนาเครื่องมือวัดความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบที่มีคุณภาพ

อภิปรายผล

จากข้อค้นพบของงานวิจัยสามารถนำประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายได้หลายประเด็น ดังนี้

1. จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ได้องค์ประกอบของตัวแปรพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวน 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ด้านความรู้ องค์ประกอบที่ 2 ด้านทักษะ และองค์ประกอบที่ 3 ด้านเจตคติ ซึ่งองค์ประกอบที่ได้นี้โดยรวมเป็นองค์ประกอบที่สมเหตุสมผล เนื่องจากประกอบด้วยตัวแปรที่สามารถอธิบายลักษณะขององค์ประกอบที่มีความสอดคล้องไปในทางเดียวกันและมีน้ำหนักองค์ประกอบสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตาม พบว่า องค์ประกอบที่ 1 ด้านความรู้ มีลักษณะของตัวแปรที่สามารถร่วมอธิบายความแปรปรวนในองค์ประกอบได้ถึงร้อยละ 31.71 ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญค่อนข้างมาก ดังนั้น จะเห็นว่าองค์ประกอบด้านความรู้ มีความสำคัญต่อการแสดงออกถึงพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบมากที่สุด และความรู้ถือได้ว่าเป็นพื้นฐานสำคัญในการก่อให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับ ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2540, อ้างถึงใน อักษร สวัสดิ์, 2542) ได้อธิบายว่า ความรู้ เป็นพฤติกรรมขั้นต้นที่นำมาสู่การเกิดพฤติกรรมและเชื่อมโยงสู่พฤติกรรมด้าน

อื่นๆ หากมีความรู้เกิดขึ้นแล้ว ความรู้จะเชื่อมโยงทำงานสัมพันธ์กับความความรู้สึก และปรากฏออกมาเป็นพฤติกรรม ดังนั้น หากต้องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนให้เป็นผู้ที่มีความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ เราจึงควรให้ความรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบกับนักเรียนก่อนเป็นลำดับแรก

2. จากผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับระดับพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากสังคมไทยเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัวมาโดยตลอด เป็นระยะเวลาอันยาวนาน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จนกลายเป็นวัฒนธรรมอันดีงามที่คนไทยที่ถ่ายทอดต่อๆ กันมา ดังจะเห็นได้จากเทศกาลสำคัญๆ เช่น วันสงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่ คนไทยส่วนใหญ่จะกลับไปยังภูมิลำเนาเพื่อไปพบปะพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย หรือญาติผู้ใหญ่ ตลอดจนผู้มีพระคุณของตน อีกทั้งสถาบันครอบครัวของไทยเป็นหน่วยทางสังคมที่มีหน้าที่ปลูกฝังค่านิยมและสิ่งดีงามต่างๆ ให้กับลูกหลาน อีกทั้งเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับ สุพัตรา สุภาพ (2537) ที่กล่าวว่า ครอบครัวเป็นแหล่งการอบรมเบื้องต้นที่มีอิทธิพลต่อเด็กมากที่สุด เป็นสถาบันที่เตรียมตัวเด็กให้ออกไปเผชิญกับสิ่งแวดล้อมที่พ้นไปจากบ้าน ครอบครัวช่วยอบรมเด็กให้รู้จักกฎเกณฑ์ ค่านิยมแบบของความประพฤติ ฯลฯ นับได้ว่าเป็นสถาบันให้การอบรมแก่เด็กตั้งแต่เกิดจนตาย ดังนั้น จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า เด็กมีความผูกพันใกล้ชิดกับครอบครัว และให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัวเป็นลำดับแรกๆ ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นข้อสนับสนุนผลการวิจัยที่ค้นพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีพฤติกรรมในด้านของการปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวมากที่สุด ส่วนข้อรายการที่พบว่า มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ การเลือกใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง และความแตกต่างที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก การแก้ปัญหาเป็นเรื่องที่อาจจะมีความยากสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เนื่องจากการแก้ปัญหาถือว่าเป็นทักษะอย่างหนึ่งที่จะต้องใช้ความสามารถทางสติปัญญา ประสบการณ์ และการรวบรวมข้อมูลที่มาพอเพื่อนำสู่การตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2554) ได้กล่าวถึงสภาวะการณ์ปัจจุบันของเยาวชนไทยว่า ปัจจุบันมีเหตุการณ์หลายเหตุการณ์ที่สะท้อนให้เห็นว่า เด็กไทยจำนวนมากขาดทักษะการแก้ปัญหาชีวิต อาทิ เด็กวัยรุ่นหนีผัดหวังในความรักหรือเรื่องเรียนหาทางออกโดยการฆ่าตัวตาย โครงการ Child Watch โดยสถาบันรามจิตติ ได้สรุปสภาวะการณ์เด็กไทยด้านต่างๆ ไว้ในช่วงปี 2548-2549 ด้านภาวะสุขภาพจิตของเด็กไทย พบว่า เยาวชนอายุต่ำกว่า 25 ปี พยายามฆ่าตัวตายเพิ่มขึ้นจาก 30 เป็น 40 คนต่อแสนคน หรือคิดเป็นจำนวนเยาวชนที่พยายามฆ่าตัวตายปีละ 7,800 คน หรือเฉลี่ยวันละ 21 คน และที่ฆ่าตัวตายสำเร็จปีละ 800 หรือเฉลี่ยวันละ 2 คน ซึ่งกรมสุขภาพจิตได้อธิบายสาเหตุการฆ่าตัวตายว่า เกิดจากอาการซึมเศร้าซึ่งมาจากความวิตกกังวล และไม่สามารถจัดการกับปัญหาตนเองได้

3. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากนักเรียนทั้งเพศชายและเพศหญิงในช่วงวัยนี้ยังได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวอย่างใกล้ชิด อีกทั้ง ได้รับการศึกษาและการอบรมสั่งสอนจากโรงเรียนที่เท่าเทียมกัน ส่วนปัจจัยภายนอกที่จะมาส่งผลต่อพฤติกรรมความเป็นพลเมืองจึงยังมีไม่มากนัก ดังนั้น จึงทำให้ไม่แตกต่างกันตามเพศ แต่เมื่อจำแนกตามระดับชั้น พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการทดสอบรายคู่ภายหลัง พบว่า มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกัน จำนวน 2 คู่ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นนักเรียนที่เพิ่งเปลี่ยนบริบทของสถานศึกษาจากโรงเรียนประถมศึกษา เป็นโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งอยู่ในช่วงของการปรับตัวและพร้อมรับฟังและปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน สังคม จนกระทั่งพอถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นช่วงของการก้าวสู่วัยรุ่นอย่างชัดเจนเป็นช่วงวัยที่เริ่มให้ความสนใจในตนเองมากกว่าบริบทรอบข้าง มีความสนใจในความเป็นตัวตน ต้องการอิสระมากขึ้น จึงอาจส่งผลให้

พฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบมีน้อยกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แต่จะกลับมามีพฤติกรรมที่เพิ่มขึ้นตอนชั้นมัธยมศึกษาศึกษาปีที่ 3 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากเป็นระดับชั้นที่มีความรู้และประสบการณ์มากที่สุด มองเห็นสถานการณ์ต่างๆ ตลอดจนเข้าใจบริบทของสังคมได้ชัดเจนขึ้น นอกจากนี้เป็นช่วงวัยที่กำลังเปลี่ยนผ่านไปสู่การศึกษาทางเลือก เป็นช่วงที่ต้องมีการตัดสินใจเรียนต่อ/ไม่เรียนต่อ ถ้าเรียนจะต่อสายสามัญหรือสายอาชีพ ช่วงวัยนี้มีแนวโน้มในเรื่องของความคิดในลักษณะของศรัทธามากขึ้น จึงทำให้คะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบกลับสูงกว่าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งสอดคล้องกับสถาบันส่งเสริมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2547) ได้กล่าวถึงการแก้ปัญหาว่า ประสิทธิภาพเดิมของผู้แก้ปัญหาจะมีส่วนช่วยอย่างมาก ในกรณีที่มีประสบการณ์มาก่อนควรจะใช้ประสบการณ์เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา สิ่งที่จะช่วยให้เราเลือกใช้ประสบการณ์เดิมได้ดีขึ้นคือ การมองดูสิ่งที่ต้องการหา และพยายามเลือกปัญหาเดิมที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เมื่อเลือกได้แล้วก็เท่ากับมีแนวทางว่าจะใช้ความรู้ใดในการหาคำตอบหรือแก้ปัญหา โดยพิจารณาว่าวิธีการแก้ปัญหาเดิมนั้นมีความเหมาะสมกับปัญหาหรือไม่ หรือต้องมีการปรับปรุงเพื่อให้ได้วิธีการแก้ปัญหาที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 งานวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบของพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนั้น สารสนเทศที่ได้จากงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบได้ตรงสภาพความต้องการที่แท้จริง โดยอาจจะส่งเสริมในรูปแบบของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการหรือในรูปแบบของกิจกรรม ตลอดจนการสนับสนุนในรูปแบบต่างๆ ตามความเหมาะสม สำหรับการตัดสินใจเลือกพัฒนาพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบนั้น ผู้วิจัยเสนอแนะว่า ควรเลือกด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดไปพัฒนาเพื่อยกระดับพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มี

ความรับผิดชอบของนักเรียนก่อนด้านอื่นๆ เพราะนั่นคือ เป็นด้านที่ความต้องการจำเป็นเร่งด่วน

1.2 งานวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) โดยศึกษาเฉพาะเขตพื้นที่ภาคกลาง มีกรอบการสุ่มและสรุปอ้างอิง ไปยังจังหวัดภาคกลางทั้ง 22 จังหวัด เท่านั้น ดังนั้น การนำผลการวิจัยไปใช้อ้างอิงควรพิจารณาถึงความเหมาะสมของบริบทด้วย บางครั้งงานวิจัยที่ศึกษาตัวแปรที่ใกล้เคียงกันนี้อาจให้ผลที่ไม่สอดคล้องกัน เนื่องจากการศึกษาสภาพจริงที่เกิดจากการรายงานตนเองของกลุ่มตัวอย่าง จึงมีปัจจัยหลายอย่างส่งผลต่อผลการวิจัย เช่น ปัจจัยจากภูมิภาค บริบท ตลอดจนหน่วยงานต้นสังกัดที่แตกต่างกันอาจส่งผลต่อการนำผลการวิจัยไปใช้ก็ได้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบของพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น: กรณีศึกษาเขตพื้นที่ภาคกลาง หากมีการศึกษาวิจัยในโอกาสต่อไป ควรทำการศึกษาในภูมิภาคอื่นหรือศึกษาภาพรวมทั้งประเทศ เพื่อจะได้สารสนเทศเชิงเปรียบเทียบและเป็นประโยชน์ในวงกว้างมากขึ้น

2.2 ควรศึกษาความสัมพันธ์หรือปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เช่น ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมนักเรียน หรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน เป็นต้น ซึ่งผลการวิจัยจะได้นำมาใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมมากขึ้น

2.3 สำหรับกรอบแบบการวิจัย (research design) ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยมีความพยายามออกแบบให้เป็นลักษณะของการวิจัยผสมวิธี (mixed-method research) คือ มีทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพเพื่อทำให้งานวิจัยมีคุณภาพมากขึ้น และหากมีการศึกษาตัวแปรในลักษณะนี้อีก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ

ให้เก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น ข้อมูลจากผู้บริหาร ข้อมูลจากครู หรือ ผู้ปกครอง ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้สารสนเทศเชิงเปรียบเทียบ และเป็นการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลได้อีกด้วย แต่ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับกำลังทุน ระยะเวลา และความร่วมมือจากทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นความท้าทายของนักวิจัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2554). **สอน “ทักษะแก้ปัญหา” ให้เด็กไทย**. [On-line]. Available: <http://kriengsakchareonwongsak-sukkaraya.blogspot.com/2011/09/professor-kriengsak-chareonwongsak-and.html?showComment=1315420763279#c1991128995735317314> [2558, สิงหาคม 14]
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). **โมเดลลิสเรล : สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). **การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น
- วิชัย ต้นศิริ. (2551). **วัฒนธรรมพลเมือง**. กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายศึกษา.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2548). **ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันส่งเสริมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2547). **หลักการแก้ปัญหา**. [On-line]. Available: <http://it.benchama.ac.th/ebook3/page/index.htm> [2558, กรกฎาคม 14]
- สุพัตรา สุภาพ. (2537). **สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม : ครอบครัว : ประเพณี**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2548). **การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อักษร สวัสดิ์. (2542). **ความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย : กรณีศึกษาในเขต**

**บางกะปิ กรุงเทพมหานคร. ภาคนิพนธ์ปริญญาพัฒนบริหารศาสตรมหา
บัณฑิต (พัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.**

Congress for Kids. (2008). **Citizenship**. [On-line]. Available: http://www.congressforkids.net/citizenship_3_responcitizenshipaction.htm. [2014, June 14]

Fraillon, J., Schulz, W., & Ainley, J. (2012). **ICCS 2009 Asian Report Civic knowledge and attitudes among lower-secondary students in five Asian countries**. Amsterdam: The Secretariat International Association for the Evaluation of Educational Achievement.

Michigan State University. (2007). **4-H Citizenship : Government Is Us! A Civic Engagement Curriculum for Youth Groups**. Michigan State University.

Nunnally, J. (1967). **Psychometric theory**. New York : McGraw-Hill.

Partnership for 21st Century Skills. (2014). **Reimagining citizenship for the 21st century**. [On-line]. Available: <http://www.p21.org/our-work/citizenship>. [2014, June 4]

Tisch, J. M. (2010). **Student civic learning outcomes**. Tufts University.